

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum homo accusare teneatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

Super Questionis sexagesimae octavae articulum primum.

In art. 1. q. 68. caue ignorantiam illorum, qui putant neminem teneri ad accusationem, sed accusationem quasi esse contra preceptum diuinum, Dimittite nobis debita nostra &c. Non aduertunt, q non minus tenetur aliquis succurrere communi detrimento corporali, uel spirituali, quam priuato, quanto bonum commune & diuinus est, & amabilius, quam priuatum: Constat autem, quod tenetur quilibet sciens, & potens labuenerie periculo corruptela spiritualis, uel corporalis proximi, seruatis debitis conditionibus: multo ergo magis tenet subuenire periculo publico. Scito igitur, q quia accusatio ordinatur ad commune bonum, si sciens crimen alterius, quod in periculum multitudinis uergat, & habens testes, quibus potest illud probare, potest per aliam uiam, quam per accusationem prouidere bono multitudinis; non tenetur ad accusationem, licet licite possit ex zelo iustitie accusare, persona puniendae in exemplum aliorum. Si autem aliter non potest, quam per accusationis uiam, periculo multitudinis obuiare, tenetur de necessitate salutis ad accusationem: alioquin non diligeret bonum commune opere, & ueritate. Ridiculus autem est inducere ad hoc illud orationis Dominice, Dimittite nobis debita nostra, cum non suam, sed proximi, non unius, sed multitudinis causam agat accusator huiusmodi. Et si sua ageret causam, non tenetur ex hac diuina institutione remittere, quin uelit iustitiam habere locum suum: sed non ex passione, non ex propria auctoritate vindicare.

Tracta. 116. parum a medio, tom. 9.

Lil. 5. e. 10. circa n. 10. 1.

comissa. Iudex. n. inferior non habet potestatem absoluendi reum a pena contra leges a superiore sibi impositas. Unde super illud Ioan. 19. Non haberes aduersum me potestatem ullam, dicit * Aug. Talem Deus dederat Pilato potestatem, ut esset sub Caesaris potestate, ne ei omnino liberum esset accusatum absolueret: sed princeps, qui habet plenariam potestatem in republica, si ille, qui passus est iniuriam, uelit eam remittere, poterit reum licite absolueret, si hoc publicae utilitati uiderit non esse nocuentum.

Ad Primum ergo dicendum, q misericordia iudicis habet locum in his, quae arbitrio iudicis relinquuntur, in quibus boni uiri est, ut sit diminutius poenarum, sicut Philosophus dicit in 5. * Ethic. In his autem quae sunt determinata secundum legem diuinam, uel humanam, non est suum, misericordiam facere.

Ad Secundum dicendum, q Deus habet supremam potestatem iudicandi, & ad ipsum pertinet quicquid contra aliquem peccatur. Et ideo liberum ei est poenam remittere, precipue cum peccato ex hoc poena maxime debeatur, quod est contra ipsum: non tamen remittit poenam, nisi secundum quod decet suam bonitatem, quae est omnium legum radix.

Ad Tertium dicendum, q iudex si inordinat poenam remitteret, nocuentum inferret & communitati, cui expedit, ut maleficia puniantur. ad hoc, quod peccata uententur. Unde Deuter. 13. post poenam seductoris subditur. Ut omnis Israel audies timeat, & nequaquam ultra faciat quippiam huius rei simile. Nocet etiam persona, cui est illata iniuria, quae recompensationem accipit per quandam restitutionem honoris in poena iniuriatis.

QVAESTIO LXVIII.

De pertinentibus ad iniustam accusationem, in quatuor articulos diuisa.

POSTEA considerandum est de his, quae pertinent ad iniustam accusationem.

Et circa hoc quaeruntur quatuor.

¶ Primum, Vtrum homo accusare teneatur.

¶ Secundum, Vtrum accusatio sit facienda in scriptis.

¶ Tertium, Quomodo accusatio sit vitiosa.

¶ Quartum, Qualiter male accusantes sint puniendi.

Vtrum homo teneatur ad accusandum.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, q homo non teneatur ad accusandum. Nullus enim excusatur ab impletione diuini precepti propter peccatum, quia iam ex suo peccato commodum reportaret: sed aliqui propter peccatum inhables ad accusandum, sicut ex communi fama, & illi, qui sunt de maioribus excusati priusquam innoxij monstrantur.

G non tenetur ex precepto diuino ad accusandum.

¶ 2 Praet. Omne debitum ex charitate debet esse finis precepti. Unde dicitur Roman. 13. quicquam debeatis, nisi ut inuicem diligatur, quod est charitatis, homo debet maioribus & minoribus, subditis & praetatis subditi non debeant perlatos accusare, suos maiores, ut per plura capitula potest videtur quod nullus ex debito teneatur.

¶ 3 Praet. Nullus tenetur contra fidelitatem quam debet amico, quia non debet quod sibi non uult fieri: sed accusare amicum doque est contra fidelitatem, quae quibus dicitur enim Prover. 11. Qui ambulat reuelat arcana: qui autem fidelis est, celat missum. ergo homo non tenetur ad accusandum.

H Sed Contra est, quod dicitur Leuit. 19. Seruit anima, & audiuerit uocem iurantem, non portabit iniquitatem suam.

Respon. Dicendum, q licet supra dicitur est differentia inter denunciationem, & accusationem, quia in denunciatione attenditur emendatio in accusatione autem attenditur punitione. Poenae autem praesentis uitae non per se, quia non est hic ultimum retributionis in quantum sunt medicinales conferentes ad emendationem persona peccantis, uel ad bonum cuius quies procuratur per punitionem peccatorum. primum intenditur in denunciationem. Et ideo si crimine fuerit talis in detrimentum reipub. tenetur homo ad accusationem. Et ideo si crimine fuerit talis, dummodo sufficere possit probare, pertinet ad officium accusatoris, punia, cum per alius cuius uergit in multitudinis contrarietatem, seu spirituales: si autem non fuerit talis, quod in multitudinem redundet, non sufficere probationem adhibere non debet, tenetur ad inquirendum accusatum, quia talis tenetur, quod non potest debito modo probare.

X Ad Primum ergo dicendum, q homo tenetur, per peccatum reddi aliquem impotentem, quae homines facere tenentur, seruam uitam aeternam, & ad assumendum Ecclesiae sacramenta: nec tamen ex hoc homo tenetur ad accusandum, quinimo deficere ab eis, quae sunt quaedam hominis perfectiones.

Ad Secundum dicendum, q subditi tenentur accusare prohibetur, q non auctoritate sua prauitate uitam eorum diffamare, & quaerunt. Vel etiam si subditi accusauerint

Super Quæstionis
sextagesimo octavae
Articuli secundæ
et tertie.

In articulo 2. & 3. Et nihil speciale scribendum occurrit, nisi qd secundum, qd regulariter fit, docet: Et in tertio tria accusatoris vicia quodque vere crimina in redduntur, diligenter noceat, scilicet calumnia ex malitia, prauaricatio in audientia, & tergiversatio in ordinatione. Et ut intelligatur terminus, vocatur ex temeritate accusator, qui vel ex inconstitio caloris impetu accusat, non prospiciens, quod probare nequit, vel qui audiri creditur accusat. Ex isto autem errore decipitur ab aliquo teste idoneo, deficit in probatione, quia si promissus iudicari, & recusat, ut non testetur, consilium habuit ab aliquo doctore, quod iustitiam, quæ habet ad accusandum, cum tamē non iustitiam.

Et in responsione ad ultimum aduersas, qd princeps potest accusationem non solum a principio rescire, sed etiam in progressu abolere, si bono communi expedire hoc iudicaret. Et ratio est, quia accusatio ad commune bonum ordinatur: hoc enim sequitur, qd ille qui curam communitatis boni habet, si talis mediū ablationē ad finem communis boni professe magis videtur, quam ipsius positionem, aut perfectionem, possit & debeat: tale accusatoris medium tollere: prouidendo tamen accusatori, ut sibi fiat alius satis, si aliquid illi debeat.

Sed occurrit hoc dubium, An iudex non princeps possit abolere accusationē. Et est ratio dubii, quia etiam inferior princeps iudex habet curam boni communis, cui contingit non expedire prosequi accusationem.

Ad hoc dicitur, qd hic non est quæstio de accusatione uitio, sed defectuosa sit, ut propter temeritatem, hinc propter calumnia: quoniam constat, quod iudex hoc cognoscens, etiam si non sit princeps, potest & a principio non admittere accusationes non legitimas. Et si admittit, potest ex quo legitime non sunt, abolerere, cum nulli in hoc faciat iniuriam: immo prosequendo videtur facere iniuriam ordini iuris. Nec etiam est quæstio de accusatione, quæ ordinatur ad satisfaciendum alteri parti, quæ passa est iniuria: quoniam constat iudicem teneat, & ad acceptandum, & ad prosequendum accusationem talem, quia teneat ius unicuique dicere: sed quæstio est de accusatione præcisè ad commune bonum ordinata. Videtur autem mihi, quod differentia inter principem, & inferiorem iudicem in proposito sit, qd princeps potest de iure abolerere huiusmodi accusationes quando expedire videtur bono communi, & non solum istas, sed etiam ordinatas ad satisfaciendum parti offensa: quia ipse princeps plene gerit curam communis boni, ad quod omne bonum, vel malum partis ordinari potest. Unde in litera simpliciter dicitur, Si princeps aboleuerit, iudex autem inferior potest ex episcopalia, & gnomè, hoc est, ex æquitate, & alteri iudicio non admittit a principio accusationem legitimam pro communi bono, si uidet illam communi bono perniciosa, ut potest si causam seditionis propter conditiones accusati est, vel propter aliquid huiusmodi. Inchoatam autem abolerere, si aliter non potest sustinere commune bonum, si per denotat prosecutionem, vel dissimulando, potest: quia lex archæ potestatis pro communi bono saluando prætermittenda est, & usurpanda est quod dammodo maior potestas, quæ communi bono, necessaria tunc est, & soli iuris ordinis noceat, si tunc nocet.

rint criminosi, ut habet * 2. quæst. 7. alioquin si fuerint alias idonei ad accusandum, licet subditis ex charitate suos prælatos accusare.

AD TERTIVM dicendum, qd reuelare secreta in malum personæ, est contra fidelitatem: non autem si reuelentur pp bonum cõe, qd semper preferendum, est bono priuato. Et ideo contra bonum commune, nullum secretum licet recipere: nec tamen omnino est secretum, quod per sufficientes testes potest probari.

AR T I C U L V S II.
Utrum sit necessarium accusationem in scriptis fieri.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, qd non sit necessarium accusationem in scriptis fieri: Scriptura enim adiuuata est ad subueniendum humanæ memoriæ circa præterita: sed accusatio in præsentia agit, ergo accusatio scriptura non indiget.

¶ 2. Præ. * 2. q. 8. dicitur. Nullus absens accusare potest, nec ab aliquo accusari: sed scriptura ad hoc uidetur esse utilis, ut absentibus aliquid significetur, ut patet per * Aug. 10. de Trinitate. ergo in accusatione non est necessaria scriptura, præsertim cum Canon dicat, qd per scripta nullius accusatio suscipiatur.

¶ 3. Præ. Sicut crimen alicuius manifestatur per accusationem, ita per denuntiationem: sed in denuntiatione non est scriptura necessaria: ergo uidetur, quod neque etiam in accusatione.

SED CONTRA est, quod dicit * 2. q. 8. Accusatorum persona sine scripto numquam recipiatur.

RESPON. Dicendum, qd sicut supra dictum est, quando in criminibus per modum accusationis agit, accusator constituitur pars, ita quod iudex inter accusatorem, & eum qui accusatur, mediū constituitur ad examen iustitiæ, in quo oportet, quantum possibile est, secundum certitudinem procedere. Quia uerò ea, quæ uerbotenus dicuntur, facillè labuntur a memoria, non posset iudici esse certum quid, & qualiter dictum sit, cum debet proferre sententiam, nisi esset in scriptis redatum. Et ideo rationabiliter institutum est, ut accusatio, sicut & alia, quæ in iudicio aguntur, redigatur in scriptis.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd difficile est singula uerba pp eorū multitudinem, & uarietatem retinere: cuius signum est, quod

A multi eadem uerba audientes, si interrogarentur, non referrent ea. Similiter etiam cum modica uerborum differentia sensum uariet, ideo etiam si post modicum tempus debeat iudicis sententia promulgari, expedit ad certitudinem iudicii, ut accusatio redigatur in scriptis.

AD SECUNDVM dicendum, qd scriptura non solum necessaria est pp absentiam personæ, quæ significat, uel cui est aliquid significandum, sed etiam propter dilationem temporis, ut dictum est. & ideo cum dicit Canon, Per scripta nullius accusatio suscipiatur, intelligendum est de absentibus, qui peremptam accusationem mittat: non tamen excluditur, quin cum præsens fuerit, necessaria sit scriptura.

AD TERTIVM dicendum, qd denuntiator non obligat se ad probandum: unde nec punitur, si probare nequiverit. Et propter hoc in denuntiatione non est necessaria scriptura, sed sufficit si aliquis uerbo denuntiet ecclesiæ, quæ ex officio suo procedet ad fratris emendationem.

AR T I C U L V S III.
Utrum accusatio reddatur iniusta propter calumniam, prauaricationem, & tergiversationem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod accusatio non reddatur iniusta propter calumniam, per uariationem, & tergiversationem. Quia sicut dicitur * 2. quæst. 3. Calumniari est falsa crimina intendere: sed quandoque aliquis alteri falsum crimen obiicit ex ignorantia facti, quæ excusat, ergo uidetur, qd non semper reddatur iniusta accusatio, si sit calumnia.

¶ 2. Præ. * Ibidem dicit, qd prauaricari est uera crimina abscondere: sed hoc non uidetur esse illicitum, quia homo non tenetur ad omnia crimina detegenda, ut supra dictum est. ergo uidetur, quod accusatio non reddatur iniusta ex prauaricatione.

¶ 3. Præ. Sicut ibidem dicit, Tergiversari est in uniuerso ab accusatione desistere: sed hoc absq; iniuria fieri potest. dicit enim * Ibidem. Si quem penituerit criminaliter accusationem, & inscriptionem fecisse de eo, quod probare non potuerit, si cum accusato innocente conuenerit, in uicem absoluat. ergo accusatio non reddatur iniusta per tergiversationem.

SED CONTRA est, quod ibidem dicit: Accusatorum temeritas

lumina: quoniam constat, quod iudex hoc cognoscens, etiam si non sit princeps, potest & a principio non admittit accusationes non legitimas. Et si admittit, potest ex quo legitime non sunt, abolerere, cum nulli in hoc faciat iniuriam: immo prosequendo videtur facere iniuriam ordini iuris. Nec etiam est quæstio de accusatione, quæ ordinatur ad satisfaciendum alteri parti, quæ passa est iniuria: quoniam constat iudicem teneat, & ad acceptandum, & ad prosequendum accusationem talem, quia teneat ius unicuique dicere: sed quæstio est de accusatione præcisè ad commune bonum ordinata. Videtur autem mihi, quod differentia inter principem, & inferiorem iudicem in proposito sit, qd princeps potest de iure abolerere huiusmodi accusationes quando expedire videtur bono communi, & non solum istas, sed etiam ordinatas ad satisfaciendum parti offensa: quia ipse princeps plene gerit curam communis boni, ad quod omne bonum, vel malum partis ordinari potest. Unde in litera simpliciter dicitur, Si princeps aboleuerit, iudex autem inferior potest ex episcopalia, & gnomè, hoc est, ex æquitate, & alteri iudicio non admittit a principio accusationem legitimam pro communi bono, si uidet illam communi bono perniciosa, ut potest si causam seditionis propter conditiones accusati est, vel propter aliquid huiusmodi. Inchoatam autem abolerere, si aliter non potest sustinere commune bonum, si per denotat prosecutionem, vel dissimulando, potest: quia lex archæ potestatis pro communi bono saluando prætermittenda est, & usurpanda est quod dammodo maior potestas, quæ communi bono, necessaria tunc est, & soli iuris ordinis noceat, si tunc nocet.

Ad 1. arg.

2. q. 3. cap. si quem penituerit.

2. q. 3. cap. si quem penituerit.

2. q. 3. cap. si quem penituerit.

2. q. 3. cap. si quem penituerit.

2. q. 3. cap. si quem penituerit.